

EVANGELIUM PODLE JANA

Název

Název čtvrtého evangelia pokračuje podle vzoru ostatních evangelií, protože původně bylo označováno pouze jako „Podle Jana“. Stejně jako u ostatních evangelií, i zde bylo označení „evangelium“ přidáno později.

Autor a doba

Jméno autora se sice v tomto evangeliu nevyskytuje, ale na základě tradice rané církve byl za autora přesvědčivě a důsledně považován apoštol Jan. Raný církevní otec Irenaeus (cca 130–200 n. l.) – který byl učedníkem Polykarpa (cca 70–160 n. l.), který byl zase učedníkem apoštola Jana – dosvědčoval, že Polykarp se s autoritou vyjadřoval o tom, že Jan napsal evangelium během svého pobytu v Efezu v Malé Asii, když byl již v pokročilém věku (*Proti bludům* 2.22.5; 3.1.1). Všichni církevní otcové po Irenaeovi předpokládali, že autorem tohoto evangelia je Jan. Klement Alexandrijský (cca 150–215 n. l.) napsal, že Jan, vědom si skutečností předložených v ostatních evangeliích a podněcován Duchem svatým, sestavil „duchovní evangelium“ (viz Eusebios, *Církevní dějiny* 6.14.7).

Ranou církevní tradicí posilují významné vnitřní rysy tohoto evangelia. Zatímco synoptická evangelia (Matoušovo, Markovo a Lukášovo) identifikují apoštola Jana jmenovitě přibližně dvacetkrát (včetně paralelních zpráv), on sám

v tomto evangeliu není přímo jmenovitě uveden. Autor místo toho dává přednost, aby byl označen jako „učedník, kterého Ježíš miloval“ (13:23; 19:26; 20:2; 21:7, 20). Absence jakékoli přímé zmínky o Janovu jménu je pozoruhodná, když uvážíme, jak důležitou roli zde hrají další učedníci, kteří však v tomto evangeliu jsou jmenováni. Ve skutečnosti, že se Jan opakovaně popisuje jen jako „učedník, kterého Ježíš miloval,“ a záměrně se vyhýbá použití svého vlastního jména, vidíme autorovu pokoru a oslavu jeho vztahu s Pánem Ježíšem. Své vlastní jméno nemusel uvést, protože jeho původní čtenáři jasně chápali, že byl autorem tohoto evangelia.

Použijeme-li při rozboru materiálu ve 20. a 21. kapitole vylučovací metodu, identifikace „učedníka, kterého Ježíš miloval,“ se opět zúží na apoštola Jana (např. 21:24; srov. 21:2). Autor tohoto evangelia dále přesně uvádí jména ostatních postav v této knize. Pokud by se tedy mělo jednat o jiného pisatele než o apoštola Jana, nebyl by vynechal právě Janovo jméno.

Skutečností, že toto evangelium nejmenuje svého autora, je opět silně podporováno Janovo autorství, protože pouze někdo s tak známou a významnou autoritou apoštola by mohl napsat evangelium, které by se natolik odlišovalo formou i látkou od dalších evangelií, a přesto by bylo v rané církvi jednotně přijato. Naproti tomu apokryfní evangelia psaná od poloviny

lruhého století n. l. byla sice falešně přisobována apoštolům nebo dalším známým osobám, které se těsně stýkaly s Ježíšem, ale přesto je církev všeobecně zamítla.

Jan a jeho starší bratr Jakub (Sk 12:2) byli známí jako „synové Zebedeovi“ (Mt 10:2–4) a Ježíš jim dal jméno „synové hromu“ (Mk 3:17). Jan byl apoštol (L 6:12–16) a byl edním z nejbližších Ježíšových společníků spolu s Petrem a Jakubem – srov. Mt 17:1; 26:37), byl očitým svědkem a účastníkem Ježíšovy pozemské služby (1J 1:1–4). Po Kristově nanebevstoupení se Jan stal „sloupem“ jeruzalémské církve (Ga 2:9). Sloužil spolu s Petrem (Sk 3:1; 4:13; 8:14) až do odchodu do Efezu (podle tradice před zničením Jeruzaléma), odkud napsal toto evangelium a odkud jej Římané poslali do vyhnanství na ostrov Patmos (Zj 1:9). Kromě tohoto evangelia napsal Jan také 1., 2. a 3. list Janův a knihu Zjevení (Zj 1:1).

Ze spisů některých církevních otců vyplývá, že Jan aktivně psal ve svém stáří a že věděl o synoptických evangeliích, a proto mnozí z těchto otců toto evangelium datují před své vlastní spisy, ale zároveň do doby po sepsání 1., 2. a 3. listu Janova a Zjevení. Jan tedy napsal své evangelium někdy mezi roky 80–90 n. l., přibližně padesát let poté, co byl svědkem Ježíšovy služby.

Pozadí a rámeček

Pokud jde o pozadí a rámeček Janova evangelia, zásadní je zde skutečnost, že podle tradice Jan věděl o synoptických evangeliích. Svě evangelium patrně napsal proto, aby jedinečným způsobem přispěl k záznamu o životě našeho Pána („duchovní evangelium“) a aby částečně obohatil a doplnil, co napsali Matouš, Marek a Lukáš.

Tento záměr je jenom posílen jedinečnou charakteristikou tohoto evangelia:

Za prvé, Jan předkládá velký objem unikátní látky, která v ostatních evangeliích není zaznamenána.

Za druhé, Jan často předkládá informace, které napomáhají k pochopení události ze synoptických evangelií. Synoptická evangelia například začínají Ježíšovou službou v Galileji, ale je z nich zřejmé, že Ježíš vykonával určitou službu ještě předtím (např. Mt 4:12; Mk 1:14). A Jan přináší informace ohledně Ježíšovy předchozí služby v Judeji (3. kap.) a Samaři (4. kap.). Po nasycení pěti tisíců u Marka 6:45 Ježíš vede své učedníky k tomu, aby přepluli Galilejské moře do Betsaidy. A Jan zaznamenává důvod. Lidé chtěli Ježíše učinit králem, protože zázračně rozmnožil jídlo, a tak se vyhnul jejich záměrům vedeným špatnými pohnutkami (6:26).

Za třetí, Janovo evangelium je ze všech evangelií nejvíce teologické; například obsahuje silně teologický prolog (1:1–18), obsahuje více materiálu didaktického a kazatelského než vypravěčského (např. 3:13–17) a také obsahuje největší objem učení o Duchu svatém (např. 14:16, 17, 26; 16:7–14). I když Jan o synoptických evangeliích věděl a měl je při psaní svého evangelia na mysli, nebyl na nich závislý, pokud jde o informace. Spíše při sestavování tohoto evangelia pod inspirací Ducha svatého využil svou vlastní paměť coby očitého svědka (1:14; 19:35; 21:24).

Janovo evangelium je druhým evangeliem (srov. L 1:1–4), které obsahuje přesné vyjádření ohledně autorova záměru (20:30, 31). Prohlašuje: „Tato však jsou zapsána, abyste uvěřili, že Ježíš je Mesiáš, Syn Boží, a abyste věřice měli život v jeho jménu.“ (20:31) Je zde tedy dvojí primární záměr: evangelizační a apologetický. Evangelizační záměr je dále podpořen skutečností, že

výraz „věřit“ se v tomto evangeliu vyskytuje přibližně stokrát (zatímco synoptici tohoto termínu používají o polovinu méně). Jan sestavil své evangelium, aby čtenářům poskytl důvody ke spásné víře a aby je v důsledku toho ujistil, že obdrží Boží dar věčného života (1:12).

Apologetický důvod je těsně spjat s důvodem evangelizačním. Jan psal, aby své čtenáře přesvědčil o Ježíšově pravé totožnosti jakožto vtěleného bohočlověka, jehož božská a lidská přirozenost je dokonale spojena v jedné osobě, prorokovaném Kristu („Mesiáši“) a Spasiteli světa (např. 1:41; 3:16; 4:25, 26; 8:58). Svě evangelium uspořádal kolem osmi „znamení“ neboli důkazů, které posilují Ježíšovu totožnost a vedou k víře. První polovina díla se soustřeďuje kolem sedmi zázračných znamení zvolených tak, aby zjevila Kristovu osobu a vedla k víře: 1) přeměnění vody ve víno (2:1–11); 2) uzdravení syna královského úředníka (4:46–54); 3) uzdravení ochrnutého muže (5:1–18); 4) nasycení zástupů (6:1–15); 5) chození po vodě (6:16–21); 6) uzdravení slepce (9:1–41); a 7) vzkříšení Lazara (11:1–57). Osmým znamením je zázračný rybolov (21:6–11) po Ježíšově vzkříšení.

Historická a teologická témata

V souladu s Janovými evangelizačními a apologetickými záměry nacházíme celkové poselství tohoto evangelia u Jana 20:31: „Ježíš je Mesiáš, Syn Boží.“ Kniha se tedy soustřeďuje na Kristovu osobu a dílo. V tomto evangeliu jsou opakovaně zdůrazňována tři hlavní slova („znamení“, „věřit“ a „život“), jimiž se zesiluje téma spásení v Kristu, což je nejprve předloženo v prologu (1:1–18; srov. 1J 1:1–4) a pak různými způsoby vyjadřováno v celém evangeliu

(např. 6:35, 48; 8:12; 10:7, 9; 10:11–14; 11:25; 14:6; 17:3). Jan kromě toho uvádí, jak na Ježíše Krista a na spásu, kterou nabízel, reagovali lidé. Janovo evangelium se tedy souhrnem zaměřuje na: 1) Ježíše jako Slovo, Mesiáše a Syna Božího; 2) Ježíše jako toho, kdo přináší dar spásení lidstvu; 3) ty, kdo tuto nabídku přijímají nebo odmítají.

Jan také přináší určitá kontrastní podtémata, jimiž je posíleno jeho hlavní téma. Pomocí protikladů (život a smrt, světlo a temnota, láska a nenávisť, shůry a ze země) sděluje zásadní informace o Kristově osobě a díle a o potřebě v něj věřit (např. 1:4, 5, 12, 13; 3:16–21; 12:44–46; 15:17–20).

Je zde také sedm důrazných výroků typu „JÁ JSEM“, jimiž je Kristus identifikován jako Bůh a Mesiáš (6:35; 8:12; 10:7, 9; 10:11, 14; 11:25; 14:6; 15:1, 5).

Obtížná místa

Jan napsal své dílo jasným a jednoduchým stylem, což by čtenáře mohl vést ke sklonu podceňovat hloubku tohoto evangelia. Vzhledem k tomu, že se jedná o „duchovní“ evangelium (viz „Autor a doba“), jsou zde sdělovány hluboké pravdy. Čtenář musí tuto knihu zkoumat s modlitbou a velmi pečlivě, aby objevil ono obrovské bohatství a duchovní poklady, které tento apoštol pod vedením Ducha svatého (14:26; 16:13) s tak velkou láskou do tohoto evangelia vložil.

Určitě obtiže představuje podání chronologie v Janovu evangeliu oproti synoptikům, a to především ve vztahu k času Poslední večeře (13:2). Podle synoptiků jedli učedníci spolu se svým Pánem Poslední večeři a beránka (Pesach) ve čtvrtek večer (14. nisanu) a Ježíš byl ukřižován v pátek, ale podle Janova evangelia Židé

nevstoupili do vládního paláce (praetoria), „aby se neposkvřili a mohli jíst velikonočního beránka“ (18:28). Učedníci tedy jedli velikonočního beránka ve čtvrtek večer, nikoli však Židé. Jan (19:14) přímo uvádí, že Ježíšův soud i ukřižování se udály ve dni přípravy na Pesach, a nikoli po pesachové večeři, takže když soudní přelíčení a ukřižování proběhly v pátek, Kristus byl vlastně obětován ve stejnou dobu, kdy byli poráženi velikonoční beránci (19:14). Otázkou tedy je, proč učedníci jedli pesachového beránka ve čtvrtek?

Odpověď spočívá v tom, že Židé počítali začátek a konec dne různými způsoby. Od Josepha, z Mišny a dalších dávných židovských zdrojů se dozvídáme, že Židé v severní Palestině počítali dny od východu slunce do dalšího východu. Patřila do toho i oblast Galileje, kde vyrůstali Ježíš a všichni učedníci, kromě Jidáše. Tento systém počítání používala patrně většina farizeů (možná všichni). Ale Židé v jižní části, která se soustřeďovala kolem Jeruzaléma, počítali dny od západu slunce do dalšího západu. Všichni kněží nutně žili v Jeruzalémě nebo jeho blízkosti, stejně jako většina saduceů, a drželi se jižního způsobu počítání.

Tato rozdílnost jistě mohla někdy vést k nejasnostem, ale byly zde i určité praktické výhody. Například během oslavy Pesach bylo tím pádem možné mít slavnost po dva za sebou následující dny, díky čemuž chrámové oběti mohly probíhat po dobu čtyř hodin namísto pouhých dvou. Rozdílné počítání dnů mohlo také působit kladně na snížení regionálních i náboženských střetů mezi těmito dvěma skupinami.

Na tomto základě tedy lze snadno vysvětlit zdánlivé rozpory mezi jednotlivými evangelií. Ježíš a jeho následovníci

pocházeli z Galileje, a proto pro ně Pesach začal při východu slunce ve čtvrtek a skončil při dalším východu slunce v pátek. Židovští vůdci, kteří Ježíše zatkli a pohnali k soudu, byli většinou kněží a saduceové, a proto pro ně den Pesach začal při západu slunce ve čtvrtek a skončil při západu slunce v pátek. Vzhledem k této odchylce, předem určené Božím svrchovaným ustanovením, mohl tedy Ježíš spolu se svými učedníky podle zákona slavit svou poslední slavnost Pesach, a přesto být obětován ve dni slavnosti Pesach.

Vidíme zde, jak Bůh svrchovaně a úzasně zabezpečuje přesné splnění svého plánu spásy. Ježíš nebyl pouhou obětí plánů ničemných lidí a už vůbec ne obětí nějaké slepé náhody. Každé jeho slovo a každý jeho čin byly pod Božím vedením. Pod Božím vedením byla i slova a činy dalších proti němu (viz např. 11:49–52; 19:11).

Osnova

- I. Vtělení Syna Božího (1:1–18)
  - A. Jeho věčnost (1:1, 2)
  - B. Jeho dílo před vtělením (1:3–5)
  - C. Jeho předchůdce (1:6–8)
  - D. Jeho odmítnutí (1:9–11)
  - E. Jeho přijetí (1:12, 13)
  - F. Jeho Božství (1:14–18)
- II. Představení Syna Božího (1:19–4:54)
  - A. Představení od Jana Křtitele (1:19–34)
    - 1. Náboženským vůdcům (1:19–28)
    - 2. Při Kristově křtu (1:29–34)
  - B. Představení Janovým učedníkům (1:35–51)
    - 1. Ondřejovi a Petrovi (1:35–42)
    - 2. Filipovi a Natanaelovi (1:43–51)

- C. Představení v Galileji (2:1–12)
    - 1. První znamení: voda přeměněna ve vino (2:1–10)
    - 2. Učedníci věří (2:11, 12)
  - D. Představení v Judeji (2:13–3:36)
    - 1. Vyčištění chrámu (2:13–25)
    - 2. Vyučování Nikodéma (3:1–21)
    - 3. Kázání Jana Křtitele (3:22–36)
  - E. Představení v Samaří (4:1–42)
    - 1. Svědectví samařské ženě (4:1–26)
    - 2. Svědectví učedníkům (4:27–38)
    - 3. Svědectví Samařanům (4:39–42)
  - F. Představení v Galileji (4:43–54)
    - 1. Přijetí od lidí v Galileji (4:43–45)
    - 2. Druhé znamení: uzdravení úředníkovy syna (4:46–54)
- III. Opozice vůči Synu Božimu (5:1–12:50)
- A. Protivenství na hostině v Jeruzalémě (5:1–47)
    - 1. Třetí znamení: uzdravení ochrnutého (5:1–9)
    - 2. Odmítnutí od Židů (5:10–47)
  - B. Odpor během slavnosti Pesach (6:1–71)
    - 1. Čtvrté znamení: nasycení pěti tisíců (6:1–14)
    - 2. Páté znamení: kráčení po vodě (6:15–21)
    - 3. Epizoda o chlebu života (6:22–71)
  - C. Odpor na slavnosti svátku stánků (7:1–10:21)
    - 1. Odpor (7:1–8:59)
    - 2. Šesté znamení: uzdravení slepce (9:1–10:21)
  - D. Odpor na svátku Posvěcení chrámu (10:22–42)
- E. Odpor v Betanii (11:1–12:1)
    - 1. Sedmé znamení: vzkříšení Lazara (11:1–44)
    - 2. Farizeové plánují zabit Krista (11:45–57)
    - 3. Marie pomaže Ježíšovy nohy (12:1–11)
  - F. Odpor v Jeruzalémě (12:12–50)
    - 1. Triumfální vjezd (12:12–22)
    - 2. Promluva o víře; odmítnutí Krista (12:23–50)
- IV. Syn Boží připravuje učedníky (13:1–17:26)
- A. V horní místnosti (13:1–14:31)
    - 1. Umývá nohy (13:1–20)
    - 2. Oznamuje zradu (13:21–30)
    - 3. Promluva o Kristově odchodu (13:31–14:31)
  - B. Na cestě do zahrady (15:1–17:26)
    - 1. Poučuje učedníky (15:1–16:33)
    - 2. Přimlouvá se k Otci (17:1–26)
- V. Poprava Syna Božího (18:1–19:37)
- A. Odmítnutí Krista (18:1–19:16)
    - 1. Jeho zatčení (18:1–11)
    - 2. Jeho souzení (18:12–19:16)
  - B. Ukřižování Krista (19:17–37)
- VI. Vzkříšení Syna Božího (19:38–21:23)
- A. Pohřbení Krista (19:38–42)
  - B. Vzkříšení Krista (20:1–10)
  - C. Kristus se objevuje (20:11–21:23)
    - 1. Marii Magdalské (20:11–18)
    - 2. Učedníkům bez Tomáše (20:19–25)
    - 3. Učedníkům s Tomášem (20:26–29)
    - 4. Vyjádření účelu evangelia (20:30, 31)
    - 5. Učedníkům v Galileji (21:1–14)
    - 6. Petrovi (21:15–23)
- VII. Závěr (21:24, 25)

I. VTĚLENÍ SYNA BOŽÍHO (1:1-18)

A. Jeho věčnost (1:1, 2)

1:1-18 Tyto verše jsou prologem, v němž je představena řada hlavních témat, jimiž se Jan bude zabývat, především ale hlavní téma, že „Ježíš je Mesiáš, Syn Boží“ (v. 12-14, 18; srov. 20:31). Objevuje se zde několik klíčových výrazů, které jsou pak v celém evangeliu opakovány (např. život, světlo, svědectví, sláva). Dále je v tomto evangeliu rozvíjeno téma z prologu, jak věčné „Slovo“ Boží, Ježíš, Mesiáš a Syn Boží se stal tělem a sloužil mezi lidmi, aby všichni, kdo v něj věří, byli spaseni. Ačkoli Jan napsal tento prolog nejjednoduššími výrazy z NZ, přesto prolog přináší ty nehlubší pravdy. V prologu je představeno šest základních pravd o Kristu jakožto Synu Božím: 1) věčný Kristus (v. 1-3); 2) vtělený Kristus (v. 4, 5); 3) Kristův předchůdce (v. 6-8); 4) nerozpoznaný Kristus (v. 9-11); 5) všemohoucí Kristus (v. 12, 13); a 6) slavný Kristus (v. 14-18).

1:1 **Na počátku.** V kontrastu s 1J 1:1, kde Jan použil podobné slovní spojení („od počátku“), jímž se odvolává na počátek Ježíšovy služby a kázání evangelia, je uvedené slovní spojení paralelou ke Gn 1:1, kde je totéž slovní spojení použito v absolutním smyslu pro začátek hmotného vesmíru v čase a prostoru. **bylo.** Toto sloveso zdůrazňuje věčnou preexistenci Slova (tedy Ježíše Krista). Než začal vesmír, druhá osoba Trojice vždy existovala; Ježíš tedy vždy byl (srov. 8:58). Tento výraz je použit v kontrastu se slovesem „vzniklo“ (nebo „bylo učiněno“) ve 3. verši, který poukazuje na určitý začátek v čase. V souladu s námětem, že Ježíš Kristus je věčný Bůh, druhá osoba Trojice, nezařadil Jan žádný rodokmen, jako to učinili Matouš

a Lukáš. Ježíš měl rodokmen, co se týče jeho lidství; ale co se týče jeho Božství, Ježíš žádný rodokmen nemá. **Slovo.** Jan si vypůjčil termín *Slovo* nejen ze sz. slovníku, ale také z řecké filozofie, v níž byl tento termín v podstatě neosobní a označoval racionální princip „božského uvažování,“ „mysli“ či dokonce „moudrosti“. Jan však tento termín cele naplnil sz. a křesťanským významem (např. Gn 1:3, kde Boží Slovo dává vzniknout světu; Ž 33:6; 107:20; Pf 8:28, kde Boží Slovo je Božím mocným sebevyjádřením ve stvoření, moudrosti, zjevení a spáse) a vztahuje jej na osobu (tedy Ježíše Krista). Řecký filozofický úzus tedy není výlučným východiskem Janova myšlení. Ze strategického hlediska slouží termín „Slovo“ jako můstek, kterým jsou zasahování nejen Židé, ale i nespasení Řekové. Jan si zvolil toto pojetí, protože bylo známé jak Židům, tak i Řekům. **Slovo bylo u Boha.** Slovo, jakožto druhá osoba Trojice, bylo po celou věčnost v důvěrném vztahu s Bohem Otcem. Přestože se Slovo těšilo velkoleposti nebes a věčnosti s Otcem (1z 6:1-13; srov. 12:41; 17:5), ochotně se vzdalo svého nebeského postavení, vzalo na sebe podobu člověka a podrobilo se smrti na kříži (viz pozn. k Fp 2:6-8). **bylo Bůh.** Původní řeckou konstrukcí se zdůrazňuje, že Slovo mělo veškerou podstatu či charakteristické znaky Božství, že Ježíš Mesiáš tedy byl plně Bůh (srov. Ko 2:9). Ani při svém vtělení, kdy se vzdal sám sebe, nepřestal být Bohem, ale vzal na sebe skutečnou lidskou podstatu a lidské tělo a dobrovolně se vzdal nezávislého projevoání atributů Boha.

B. Jeho dílo před vtělením (1:3-5)

1:3 **Všechno vzniklo skrze ně.** Ježíš Kristus byl zprostředkovatelem Boha Otce

Kristus jako Stvořitel v Novém zákoně

- Jan 1:3 „Všechno vzniklo skrze ně a bez něho nevzniklo vůbec nic, co je.“
- Efeským 3:9 „A vysvětlil všechněm, kteraké by bylo obcování tajemství skrytého od věků v Bohu, kterýž všecko stvořil skrze Ježíše Krista.“ (KB)
- Koloským 1:16 „V něm bylo stvořeno všechno na nebesích i na zemi, věci viditelné i neviditelné, af trůny nebo panstva, vlády nebo autority; všechno je stvořeno skrze něho a pro něho.“
- Hebrejům 1:2 „Na konci těchto dnů k nám promluvil v Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož učinil i věky.“
- Zjevení 4:11 „Hoden jsi, Pane a Bože náš, Svatý, přijmout slávu a úctu i moc, neboť ty jsi stvořil všechny věci, z tvé vůle existovaly a byly stvořeny.“

při stvoření všeho ve vesmíru (Ko 1:16, 17; He 1:2).

1:4, 5 **život ... světlo ... tma.** Jan čtenáři představuje kontrastní témata, která se v tomto evangeliu objevují. „Život“ a „světlo“ jsou vlastnostmi Slova, které jsou sdíleny nejen v rámci Trojice (5:26), ale také mezi těmi, kdo reagují na poselství evangelia ohledně Ježíše Krista (8:12; 9:5; 10:28; 11:25; 14:6). Jan ve svém evangeliu používá výraz *život* zhruba 36krát, tedy mnohem více než jakákoli jiná nz. kniha. Vztahuje se nejen v širokém smyslu slova na fyzický a dočasný život, jenž Syn udělil stvořenému světu prostřednictvím svého díla jakožto zprostředkovatel stvoření (v. 3), ale především na duchovní a věčný život udělený jakožto dar skrze víru v něj (3:15; 17:3; Ef 2:5). „Světlo“ a „tma“ jsou v Písmu velmi známé symboly. Z hlediska

intelektuálního se „světlo“ vztahuje na biblickou pravdu, zatímco „tma“ se vztahuje na omyl či faleš (srov. Ž 119:105; Pf 6:23). Z hlediska mravního se „světlo“ vztahuje na svatost a čistotu (1J 1:5), zatímco „tma“ se vztahuje na hřích či ničemnost (3:19; 12:35, 46; Ř 13:11-14; 1Te 5:4-7; 1J 1:6; 2:8-11). „Tma“ má speciální význam ve vztahu k Satanovi (a jeho démonům), který vládne současnému duchovně temnému světu (1J 5:19), jakožto k „vládci moci vzduchu“, který prosazuje duchovní temnotu a vzpouru proti Bohu (Ef 2:2). Z celkových sedmnácti výskytů v NZ používá Jan termín *tma* 14krát (8krát v tomto evangeliu a 6krát v 1. listu Janově), čímž je tento výraz téměř výlučně Janovým výrazem. „Světlo“ a „život“ mají v Janově evangeliu svůj speciální význam ve vztahu k Pánu Ježíši Kristu, Slovu (v. 9; 9:5; 1J 1:5-7; 5:12-20).

1:5 **nepohltila.** V kontextu je lepší význam tohoto výrazu „nepřekonala“. Tma není schopná světlo překonat či přemoci. Jediná svíce může svým světlem překonat tmu v celé místnosti, a stejně tak jsou moci tmy překonány osobou a dílem Syna skrze jeho smrt na kříži (srov. 19:11a).

C. Jeho předchůdce (1:6-8)

1:6 **poslaný od Boha.** Jan (Křtítel) byl Ježíšův předchůdce a měl o Ježíšovi přinášet svědectví jakožto o Mesiášovi a Synu Božím. Janovou službou bylo ukončeno „400 tichých let“ v období mezi koncem SZ a začátkem NZ, kdy Bůh neposkytl žádné zjevení. **Jan.** Jméno Jan v tomto evangeliu vždy znamená Jana Křtitele, nikdy apoštola Jana. Na rozdíl od dalších evangelií, jež k identifikaci Jana Křtitele používají další označení, jej pisatel tohoto evangelia nazývá pouze jménem „Jan“, bez označení

„Křtiteř“ (Mt 3:1; Mk 6:14; L 7:20). Krom toho apoštol Jan (syn Zebedeův) se nikdy v tomto evangeliu neoznačuje přímo svým jménem, přestože byl jedním ze tří Ježíšových nejbližších společníků (Mt 17:1). Takové zamlčování silně nasvědčuje o autorství apoštola Jana a o skutečnosti, že jeho čtenáři dobře věděli, že napsal evangelium nesoucí jeho jméno. Další informace o Janu Křtiteři viz Mt 3:1–6; Mk 1:2–6; L 1:5–25, 57–80.

1:7 svědek ... aby vydal svědectví. Termínům „svědek“ a „vydat svědectví“ je v tomto evangeliu věnována zvláštní pozornost; odráží se v nich sz. jazyk soudu, kdy pravda určité záležitosti musela být ustanovena na základě výpovědi více svědků (8:17, 18; srov. Dt 17:6; 19:15). Jan Křtiteř nebyl jediným svědkem ohledně Ježíše jakožto Mesiáše a Syna Božího (v. 19–34; 3:27–30; 5:35), ale byli ještě další svědkové: 1) samařská žena (4:29); 2) Ježíšovy skutky (10:25); 3) Otec (5:32–37); 4) SZ (5:39, 40); 5) zástup (12:17); a 6) Duch svatý (15:26, 27). **aby skrze něho všichni uvěřili.** Zájmeno *něho* se nevztahuje na Krista, ale na Jana jako zástupce, který přináší svědectví o Kristu. Jeho svědectví má lidi vést k víře v Ježíše jako Spasitele světa.

1:8 On sám nebyl to světlo. Jan byl zprostředkovatelem víry, Ježíš Kristus je objektem, cílem víry. Osoba Jana i jeho služba sice byly životně důležité (Mt 11:11), ale přesto byl Jan pouhým předchůdcem, poslem, který ohlašoval příchod Mesiáše. Ještě řadu let po Janově službě a smrti někteří stále nechápali, jak podřízenou roli měl vzhledem k Ježíšovi (Sk 19:1–3).

D. Jeho odmítnutí (1:9–11)

1:9 pravé světlo ... přicházelo na svět. Slovním spojením „přicházelo na svět“

je rozvíjen výraz „světlo“, nikoli fráze „které osvětluje každého člověka“, a proto překlad uvádí: „pravé světlo, které osvětluje každého člověka, to přicházelo na svět“. Tím je zvýrazněno vtělení Ježíše Krista (v. 14; 3:16). **které osvětluje každého člověka.** Díky Boží svrchované moci má každý člověk dostatek světla, aby jednal zodpovědně. Bůh dal člověku poznání o sobě skrze všeobecné zjevení ve stvoření a svědomí. Všeobecné zjevení však nevede ke spáse, ale buď vede k úplnému světlu o Ježíši Kristu, nebo k odsouzení těch, kdo toto „světlo“ odmítnou (viz pozn. k Ř 1:19, 20; 2:12–16). Příchod Ježíše Krista byl splněním a ztělesněním světla, které Bůh vložil do srdce člověka. **svět.** V řečtině je zde použit výraz *kosmos*, který má základní význam „ornament“, ozdoba (1Pt 3:3). V NZ je výrazu „svět“ použito celkem 185krát, přičemž Jan tento výraz upřednostňoval, protože jej použil 78krát ve svém evangeliu, 24krát v 1., 2. a 3. listu Janově a třikrát ve Zjevení. Jan tomuto výrazu dává několik různých významů: 1) fyzický stvořený vesmír (v. 9; srov. v. 3; 21:24, 25); 2) lidstvo všeobecně (3:16; 6:33, 51; 12:19); a 3) neviditelný duchovní systém zla ovládaný Satanem a vše, co nabízí ve svém odporu vůči Bohu, jeho Slovu a jeho lidu (3:19; 4:42; 7:7; 14:17, 22, 27, 30; 15:18, 19; 16:8, 20, 33; 17:6, 9, 14; srov. 1K 1:21; 2Pt 1:4; 1J 5:19). Koncepte podle třetího bodu je v podstatě nový význam, jehož tento termín nabývá v NZ a který převládá právě u Jana. Ve většině případů, kdy Jan tento termín používá, má toto slovo rozhodně negativní podtext.

1:11 svého vlastního ... jeho vlastní. Formulace „do svého vlastního“ se velmi pravděpodobně vztahuje na svět lidstva všeobecně, a „jeho vlastní“ se vztahuje na

židovský národ. Slovo je Stvořitel, a proto mu svět patří jako jeho vlastnictví. Ale svět jej kvůli duchovní slepotě ani nepoznal (srov. též v. 10). Slovní spojení „jeho vlastní“ Jan použil v užším smyslu na Ježíšovu vlastní rodovou linii, na Židy. Ačkoli vlastnili Písma, jež svědčila o jeho osobě a příchodu, přesto jej nepřijali (Iz 65:2, 3; Jr 7:25). Jan se ve svém evangeliu později speciálně zabývá tématem, že Židé zamítli Mesiáše, který jim byl zaslíben (12:37–41).

E. Jeho přijetí (1:12, 13)

1:12, 13 Tyto verše jsou v přímém protikladu k veršům 10 a 11. Jan zmírňuje skutečnost drtivého zamítnutí Mesiáše tím, že zde klade důraz na ostatek věřících. Je to zároveň jakýsi náhled do obsahu této knihy, protože v prvních dvanácti kapitolách je zdůrazněno zamítnutí Krista, zatímco kapitoly 13–21 se zaměřují na věřící ostatek, který Krista přijal.

1:12 těm však, kteří ho přijali ... těm, kteří věří v jeho jméno. Závěrečná část tohoto výroku je vysvětlením pro úvodní část. Přijmout toho, kdo je Slovo Boží, znamená uznávat, co o sobě prohlašuje, věřit v něj, a tak mu dávat svou poslušnost. **dal.** Tento termín zdůrazňuje Boží milost v daru spásky (srov. Ef 2:8–10). **pravomoc.** Ti, kdo přijmou Ježíše, Slovo, mají plné právo nárokovat si vznešený titul „Boží děti“. **jeho jméno.** Označuje osobnost téže osoby. Viz pozn. k J 14:13, 14.

1:13 z Boha. Bůh koná spásu. Spása není z vůle člověka, ale z vůle Boží (srov. 3:6–8; Tt 3:5; 1J 2:29).

F. Jeho Božství (1:14–18)

1:14 Slovo se stalo tělem. Zatímco Kristus jako Bůh nebyl stvořen a je věčný (viz pozn. k v. 1), výrazem *stalo se je*

zdůrazněna skutečnost, že Kristus na sebe vzal lidskou přirozenost (srov. He 1:1–3; 2:14–18). Jedná se jistě o tu nehlubší skutečnost, protože ukazuje, že Nekonečné se stalo konečným; Věčné se podrobilo času; Neviditelné se stalo viditelným; Nadpřirozené se stalo přirozeným. Při vtělení však Slovo nepřestalo být Bohem, ale stalo se Bohem v lidském těle; to znamená, že se jednalo o nezmenšenou božskou podstatu v lidské podobě, v podobě člověka (1Tm 3:16). **přebývalo.** Tento termín znamená „postavit stánek“ nebo „stanovat“; vyvolává obraz sz. svatostánku, v němž se před postavením chrámu Bůh setkával s Izraelem (Ex 25:8). Nazýval se „stan setkávání“ (Ex 33:7; „stan svědectví“, LXX), kde „Hospodin mluvil s Mojžíšem tváří v tvář, tak jako mluví člověk se svým přítelem“ (Ex 33:11). V NZ si Bůh zvolil přebývat mezi svým lidem mnohem osobnějším způsobem – tím, že se stal člověkem. Když byl ve SZ svatostánek dokončen, celý jej naplnila Boží přítomnost v podobě oblaku, tzv. šekiny (Ex 40:34; srov. 1Kr 8:10). Když se Slovo stalo tělem, byla v něm vtělena slavná přítomnost božství (srov. Ko 2:9). **spatřili jsme jeho slávu.** Ačkoli jeho božství bylo možná zahaleno v lidském těle, evangelia nám poskytují pohled na jeho božský majestát. Učedníci viděli jeho slávu na hoře, kde se proměnil (Mt 17:1–8). Projevy Kristovy slávy však nebyly pouze viditelné, ale také duchovní. Učedníci viděli, že projevoval vlastnosti či charakteristické rysy Boha (milost, dobrotu, milosrdenství, moudrost, pravdu atd.; srov. Ex 33:18–23). **slávu, jakou má od Otce.** Ježíš jako Bůh projevoval v podstatě stejnou slávu jako jeho Otec. Oba sdíleli stejnou základní podstatu (srov. 5:17–30; 8:19; 10:30). **Jediný Syn.** Některé překlady zde uvádějí